

Državni svetnik
Ivan Meglič

Številka: 543-02-1/2024/1
Ljubljana, 3. 4. 2024

2

Gospod
Marko Lotrič
predsednik
Državnega sveta Republike Slovenije

ZADEVA: Pobuda za izboljšanje poslovanja izvajalcev institucionalnega varstva starejših

Na podlagi 66. in 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23) predlagam, da se na Vlado Republike Slovenije naslovi naslednja

p o b u d a:

Z namenom izboljšanja poslovanja izvajalcev institucionalnega varstva starejših naj se:

- **podaljša regulacija cene zemeljskega plina,**
- **stopnja DDV za energente ponovno zniža na 9,5 %,**
- **s strani Ministrstva za solidarno prihodnost pokrije del zvišanih materialnih stroškov in storitev za leto 2023 tako, kot je to veljalo za leto 2022,**
- **zagotovi več spodbud pri zaposlovanju ter hitrejše in poenostavljene postopke zaposlovanja tujcev.**

Obrazložitev:

Številni izvajalci institucionalnega varstva starejših oz. domovi starejših občanov so 2023 poslovali negativno. Do 26. 3. 2024 je 36 domov starejših občanov poročalo o finančnem rezultatu za 2023, od tega jih je 12 poslovalo negativno. Med njimi tudi Dom Petra Uzarja, ki deluje na dveh lokacijah. Osnovna oz. matična enota se nahaja v občini Tržič s kapaciteto 181 postelj, dislocirana enota pa v občini Naklo s kapaciteto 53 postelj, skupaj torej 234 posteljnih kapacitet.

Leta 2022 je bila matična enota v Trziču zasedena 97 % (povprečno 176,4 od 181 postelj), dislocirana enota v Naklem pa 98 % (povprečno 52,4 od 53 postelj). Leta 2023 je bila podobna zasedenost. Za vse oskrbovance je leta 2023 skrbelo 132,59 redno zaposlenih, kar je v primerjavi z letom 2022 za 5,8 oz. 4,2 % manj zaposlenih. Manjše število zaposlenih 2023 je posledica tega, da se je leta 2022 zaključil projekt »Preoblikovanje obstoječih mrež ter vstop novih izvajalcev za nudenje skupnostnih storitev in programov za starejše«. Zaradi zmanjšanja števila redno zaposlenih se je okrepilo študentsko delo iz 7,6 na 8,7 delavca.

Dom Petra Uzarja je leta 2023 ustvaril 5.618.213 evrov prihodkov, kar je za 1,29 % več prihodkov kot leta 2022 ter za 5,91 % več od načrtovanih prihodkov. Nižje načrtovani prihodki 2023 v primerjavi z letom 2022 so posledica prenehanja prej omenjenega projekta. Celotni odhodki so lani znašali 5.751.684 evrov in so bili za 2,13 % višji kot leta 2022 in za 8,83 % višji od načrtovanih. Izid obračunskega leta je negativen, saj izguba znaša 133.471 evrov. Izguba v navedenem znesku je nastala kljub temu, da je Dom Petra Uzarja prek leta usklajeval cene in jih v dislocirani enoti v Naklem za oskrbo I dvignil za 9,24 %, v matični enoti v Trziču za oskrbo I dvignil za 13,82 % in za oskrbo IV za 12,09 %. V strukturi celotnih odhodkov predstavlja strošek dela 67,2 %, strošek živil 7,5 % in strošek energije (elektrika in zemeljski plin) 5,5 %.

Ključni vzroki za nastale izgube so v občutno višjih cenah živil, ki so se leta 2023 povišale v povprečju za 52,6 %, od tega mleko in mlečni izdelki za več kot 60 %, meso in mesni izdelki za več kot 10 % in kruh za več kot 40 %. Stroški čistilnega materiala so se povišali za 61,4 %, stroški pralnih sredstev za 4,2 %.

Strošek dela v Domu Petra Uzarja, ki je glavni del v strukturi odhodkov (delež je kar 67,2 %), se je leta 2023, zaradi dviga plačne lestvice s 1. 4. 2023, sprejetega dogovora o ukrepih na področju plač in drugih stroškov dela v javnem sektorju za leti 2022 in 2023 (z dvigom nekaterih postavk za obračun stroškov dela ter zvišanjem izhodiščnih plačnih razredov s 1. januarjem in dodatno 1. aprilom 2023 za delovna mesta, ki niso bila vključena v dvig novembra 2021) in dviga minimalne plače, zvišal za 1,34 % v primerjavi z letom 2022, kljub zmanjšanju števila zaposlenih (za 5,8 manj).

Poleg navedenega se je zelo povišal tudi strošek električne energije, saj je narasel z 71.319 evrov leta 2022 na 167.706 evrov leta 2023, kar predstavlja kar za 230 % oz. 2,3 krat višji strošek. Kljub skupnemu naročilu v okviru Skupnosti socialnih zavodov Slovenije je bila za leto 2023 dosežena občutno višja cena električne energije kot v obdobju 2021–2022. Z 31. 5. 2023 je prenehala veljati tudi znižana, 9,5 % stopnja davka na dodano vrednost na električno energijo in zemeljski plin. Avgusta 2022 je bil sklenjen nov Okvirni sporazum za dobavo zemeljskega plina s podjetjem Petrol, d. d., za obdobje od 1. 8. 2022 do 31. 7. 2024 s ceno kar 0,15987 eur/kWh brez DDV. Ker je bila cena plina pred 1. 11. 2021 0,0202 eur/kWh brez DDV, to pomeni kar za 7,9 krat višjo ceno. Uredba o določitvi cen zemeljskega plina iz plinovodnega sistema (Ur. list RS, št. 98/22, 138/22 in 12/23) je najvišjo dovoljeno drobnoprodajno ceno zemeljskega plina omejila, tako da je za obdobje od 1. 9. 2022 do 31. 12. 2023 znašala 0,079 EUR/kWh, kar še vedno pomeni 3,9 krat višjo ceno kot pred tem obdobjem.

Vso finančno izgubo za leto 2023 je Dom Petra Uzarja, verjetno tudi vsi ostali domovi starejših občanov, pokrival s prihranki iz preteklih let, ki so bili prvenstveno namenjeni nujnim vzdrževalnim delom in manjšim posodobitvam (npr. kuhinje, pralnice, ipd.). To pomeni številne izzive za prihodnje poslovanje Doma Petra Uzarja, predvsem pri zagotavljanju standarda kakovosti storitev, ki je nujna za normalno, človeka vredno bivanje oskrbovancev.

S 1. 1. 2024 je Vlada ukinila regulirane cene energentov, kar pomeni dodatno in izjemno povečanje stroškov zemeljskega plina. Cena zemeljskega plina, kot že prej omenjeno, znaša 0,15987 eur/kWh in jo je dosegla Skupnost socialnih zavodov Slovenije v okviru skupnega javnega naročila za izvajalce institucionalnega varstva. Pri tem se je treba zavedati, da so cene energentov na globalnih trgih padle. Ob letošnji ukinitvi omejitve cene energentov s strani države je treba upoštevati tudi ponoven dvig stopnje DDV-ja z 9,5 % na 22 %, kar pomeni dodaten strošek. Prav tako Ministrstvo za solidarno prihodnost ne pokriva dela zvišanih materialnih stroškov in storitev, kot jih je leta 2022. Vse to vodi v še večje finančne izgube domov starejših občanov. Za kako velik razkorak v stroških gre, lahko vidimo samo na primeru stroška ogrevanja za zemeljski plin v Domu Petra Uzarja. V matični enoti v Trziču so bili decembra 2023 stroški ogrevanja 16.027,37 evrov, januarja 2024 pa že 34.289,38 evrov, v dislocirani enoti v Naklem so bili decembra 2023 stroški 4.086,18 evrov, januarja 2024 pa že 8.806,98 evrov.

Domovi starejših občanov po Sloveniji se poleg višjih stroškov soočajo tudi s pomanjkanjem kadra za izvajanje oskrbe in zdravstvene nege. Kljub vsemu se odpirajo novi domovi starejših občanov, ki imajo še večje probleme pri zagotavljanju ustreznega in zadostnega kadra. Pri tem se poslužujejo različnih načinov, tudi s »prevzemanjem« kadrov iz obstoječih domov za starejše občane, kar povzroča dodatne težave.

Poslovanje izvajalcev institucionalnega varstva je odvisno tudi od zasedenosti posteljnih kapacitet. Zaradi manka kadra je trenutno praznih med 600 in 1000 posteljnih kapacitet po državi, pri čemer se s tovrstnimi težavami sooča že vsak četrti izvajalec institucionalnega varstva. Ugotavlja se, da je kadrovski manko največji na Gorenjskem in Primorskem ter v Osrednji Sloveniji. Dom Petra Uzarja v Trziču zaenkrat z manj kadra sicer še uspeva zagotavljati polno zasedenost, vendar se v takih razmerah pričakuje padec kakovosti storitev institucionalnega varstva. Da bi to preprečili, bi morali vzpostaviti več spodbud pri zaposlovanju ter hitrejše in poenostavljene postopke zaposlovanja tujcev. Trenutno je postopek za zaposlovanje tujcev predolg (najmanj pol leta) zaradi postopkov nostrifikacije diplom in zahtevanega znanja slovenskega jezika, zato se v praksi dogaja, da se tujce, ki imajo dovolj znanja in ustrezno izobrazbo, da bi lahko zasedali delovna mesta, za katera se zahteva višja izobrazba in za katere obstaja velika potreba (npr. medicinska sestra), zaposluje na delovnih mestih nižjega ranga (npr. za strežnike in oskrbovalce).

Skrb zbujujoče finančne stanje domov starejših občanov bi sicer lahko izboljšali z dvigom cen oskrbnine, ki danes ne odraža vseh dejanskih stroškov materiala in storitev ter stroškov dela, vendar bi s tem dodatno poslabšali socialno stanje oskrbovancev, ki s svojimi pokojninami in prihranki že zdaj v veliko primerih ne zmorejo plačevati svojih obveznosti in morajo zato lokalne skupnosti doplačevati razliko.

Glede na navedeno se daje pobuda za možne finančne ukrepe, ki vodijo k znižanju stroškov v domovih starejših občanov. Z uresničitvijo predlaganih ukrepov bi domovi starejših občanov lažje poslovali oz. bolj nemoteno izpolnjevali svoje finančne obveznosti do dobaviteljev blaga in storitev ter zaposlenih, posledično pa bi s tem tudi preprečili neizogiben padec kakovosti storitev institucionalnega varstva starejših.

Državni svetnik
Ivan Meglič, l.r.